

- Dagarin, 2004* – Dagarin M. Classroom Interaction and Communication Strategies in Learning English as a Foreign Language / M. Dagarin // English Language Overseas Perspectives and Enquires: Studies in the English Language and Literature in Slovenia. – 2004. – Vol. 1. – Ljubljana. – P. 1-2.
- Snarski, 2007* – Snarski M. Using Replacement Performance Role – Games in the Language Classroom / M. Snarski // English Teaching Forum. – 2007. – Vol.45. – P. 2-9.

REFERENCES

- Zahalnoievropeiski Rekomendatsii, 2003* – Zahalnoievropeiski rekomendatsii z movnoi osvity : vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia / [red. S. Iu. Nikolaieva]. – K. : Lenvit, 2003. – 273 s.
- Panyna, 2008* – Panyna T.S. Sovremennye sposoby aktyvyzatsyy obucheniya : ucheb. posobyie dlia stud.vyssh.ucheb. zavedenyi / T. S. Panyna, L. N. Vavylova. – M. : Yzdatelskiy tsentr «Akademyia», 2008. – 176 s.
- Pometun, 2004* – Suchasnyi urok. Interaktyvni tekhnolohii navchannia : nauk.-metod. posibn. / O. I. Pometun, L. V. Pyrozhenko; za red. O. I. Pometun. – K. : Vydavnytstvo A.S.K., 2004. – 192 s.
- Dagarin, 2004* – Dagarin M. Classroom Interaction and Communication Strategies in Learning English as a Foreign Language / M. Dagarin // English Language Overseas Perspectives and Enquires : Studies in the English Language and Literature in Slovenia. – 2004. – Vol. 1. – Ljubljana. – P. 1-2.
- Snarski, 2007* – Snarski M. Using Replacement Performance Role – Games in the Language Classroom / M. Snarski // English Teaching Forum. – 2007. – Vol.45. – P. 2-9.

Надійшла до друку 10.03.2015 року

УДК 81'25:81'373.43:811.161.2:811.111

Олеся Турчак, Марина Зайцева, Діана Добринська

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НЕОЛОГІЗМІВ, ЩО ВИНИКЛИ У ПЕРІОД ЄВРОМАЙДАНУ

У світлі останніх суспільно-політичних подій в Україні відбувається активне розширення словникового складу сучасної української мови за рахунок появи неологізмів. Це значно ускладнює роботу перекладачів, які стикаються з проблемою пошуку таких шляхів перекладу нових слів засобами іноземної мови, які б дозволили не порушувати принципів адекватності й еквівалентності перекладу. Статтю присвячено дослідженню особливостей перекладу сучасних українських неологізмів що виникли в період Євромайдану. На основі аналізу україномовних статей та їх перекладів в іноземних виданнях автори класифікують неологізми у три основні групи: 1) неологізми Майдану; 2) новоутворення політичного характеру; 3) неологізми пов'язані з АТО. На основі аналізу прикладів перекладу неологізмів автори визначають найуживаніші з них для кожної з вищезазначених груп.

Ключові слова: *лексика, неологізми, мас-медіа, переклад, транслітерація, транскрибування, калькування, лексичні заміни, описовий переклад.*

В свете последних общественно-политических событий в Украине происходит активное расширение словарного состава современного украинского языка за счет появления неологизмов. Это значительно усложняет работу переводчиков, которые сталкиваются с проблемой поиска таких путей перевода новых слов средствами иностранного языка, которые бы позволили не нарушать принципов адекватности и эквивалентности перевода. Статья посвящена исследованию особенностей перевода современных украинских неологизмов, возникших в период Евромайдана. На основе анализа украиноязычных статей и их переводов в иностранных изданиях авторы классифицируют неологизмы в три основные группы: 1) неологизмы Майдана; 2) новообразования политического характера; 3) неологизмы, связанные с АТО. На основе

анализа примеров перевода неологизмов авторы определяют употребляемые из них для каждой из вышеназванных групп.

Ключевые слова: лексика, неологизмы, масс-медиа, перевод, транслитерация, транскрибирование, лексические замены, описательный перевод.

In light of recent socio-political events in Ukraine, the vocabulary of the modern Ukrainian language is actively expanding with the introduction of neologisms. This greatly complicates the work of translators who face the challenge of finding ways to translate new words by means of a foreign language, which would allow not to violate the principles of adequacy and equivalence of translation. The article studies the peculiarities of translation of modern Ukrainian neologisms that have arisen appeared during Euromaidan. The purpose of this article was the analysis of the most common methods of translation of neologisms that have emerged in the modern Ukrainian language influenced events euromaidan and further socio-political changes in the country (for example, English-language translations). On the basis of the analysis of articles and their translations in foreign publications, the authors classified neologisms in three main groups: 1) Maidan neologisms; 2) neologisms of political nature; 3) neologisms related to the ATO. On the basis of examples of translated neologisms authors define the most common of them for each of the abovementioned groups.

The study analyzed a series of articles covering the above developments in Ukrainian or English press, the presence of neologisms relevant topics in order to identify trends that prevail in their translation and neologisms classified into certain groups based on translation decisions.

The analysis demonstrated that these methods are used interpreters to convey the diversity of lexical tumors Euromaidan without breaking the rules of equivalence and adequacy of the translation of specific gaps and realities.

Key words: vocabulary, neologisms, media, translation, transliteration, transcription, lexical substitution, descriptive translation.

Постановка проблеми. Таке поняття, як словниковий склад мови, а власне, лексика, являє собою чи не наймобільнішу і найвідкритішу систему як серед складових систем певної мови, так і серед розділів мовознавства. Вона цілковито піддається впливу всіх сфер життєдіяльності народу, політичної, соціальної, культурної, релігійної тощо, поповнюючись у ході історичного розвитку рядом нових понять, термінів і реалій, що віддзеркалюють певну епоху і всі її переламні моменти. Лексика ЗМІ як джерела, що забезпечує всезагальну комунікацію, поширення повідомлень, доступ до інформації різного ступеня важливості, налагоджує різноманітні взаємозв'язки у системі суспільства, у першу чергу абсорбує всі новоутворення в словниковій системі мови і фактично регулює розвиток сучасної української літературної мови.

Поява лексичної або семантичної інновації завжди зумовлена певними причинами. Так, В. Жайворонок зазначає: «або з'явилася потреба в слові, знакові нового поняття (яке саме по собі і потреба в якому завжди передують слову), або постала необхідність поповнення того чи іншого семантичного поля новою чи оновленою функціональною одиницею, або ж новий (додатковий чи оновлений) зміст старого поняття (тобто нова семема) вимагає нової форми, отже, нового слова» [Жайворонок, 1999: с. 35].

На теперішньому етапі функціонування української мови її лексико-семантична система зазнає відчутного впливу як екстралінгвістичних, так і

інтралінгвістичних факторів. Зокрема істотно позначилися на мові мас-медіа останні події, що мали місце на території Української держави: Революція гідності, протестні акції проти корупції, свавілля вищого керівництва та правоохоронних органів, спроба підтримки європейського вектора зовнішньої політики, криваві події на Грушевського, захоплення адміністративних споруд, анексія Криму Росією, кардинальні зміни у зовнішній політиці держави і, нарешті, невизнана війна на сході країни, що продовжує позбавляти життя десятки й сотні бійців і мирних жителів. Усі ці явища певним чином почали фігурувати в українській мові у вигляді ряду неологізмів, які швидко поширилися у лексиці ЗМІ як на території України, так і на теренах інших держав. Проте постає питання, яким чином варто передавати засобами іноземної мови сучасні реалії життя українського народу, аби зберегти не лише зміст понять і явищ, але й форму, прийнятну мові публіцистичного стилю поряд з емоційно-оцінним забарвленням, що відіграє тут фундаментальну роль.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Неологізми і способи їх перекладу були предметом дослідження багатьох учених, серед яких О. Стишов, О. Семенко, С. Караванський, Ж. Колоїз, З. Фоміна.

За загальноприйнятим визначенням, неологізми (гр. *neos* «новий» і *logos* «слово») – це «слова, а також їх окремі значення, вислови, які з'явилися в мові на даному етапі її розвитку й новизна яких усвідомлюється мовцями (загальномовні) або були вжиті тільки в якомусь акті мовлення, тексті чи мові певного автора (стилістичні, або індивідуально-авторські неологізми)» [Русанівський, 2000: с. 377]. До основних способів перекладу неологізмів дослідники відносять: 1) транслітерацію та транскрипцію (відповідники-запозичення); 2) калькування; 3) відповідники-аналоги; 4) лексичні заміни; 5) описовий переклад [Ялковська, 2011].

З огляду на вищезазначене, **метою цієї статті** став аналіз найуживаніших способів перекладу неологізмів, що виникли в сучасній українській мові під впливом подій Євромайдану та подальших соціально-політичних змін у країні (на прикладі англомовних перекладів).

Виклад основного матеріалу. У ході дослідження було проаналізовано ряд статей, що висвітлюють вищезгадані події в україномовній та англомовній пресі, на предмет наявності неологізмів відповідної тематики з тим, аби визначити тенденції, які переважають при їхньому перекладі, а також класифікувати неологізми у певні групи, ґрунтуючись на перекладацьких рішеннях.

Проведений аналіз продемонстрував, що всі ці способи використовуються перекладачами для того, щоб передати різноманіття лексичних новоутворень Євромайдану, не порушуючи правил еквівалентності й адекватності при перекладі специфічних лакун та реалій.

У ході аналізу статей, пов'язаних з подіями Євромайдану, ми виокремили групи неологізмів за спільною тематикою: 1) власне неологізми Майдану; 2) новоутворення політичного характеру; 3) неологізми, пов'язані з АТО. У кожній із цих груп прослідковуються власні превалюючі тенденції перекладу нових реалій сучасного українського лексичного складу мови.

На основі аналізу українських статей та їх перекладів на англомовних сайтах, до прикладів перекладу неологізмів, що виникли під впливом подій на Майдані, відносимо:

–«*Визначили найкращий ескіз знака ордена Героїв Небесної Сотні*» [<http://espresso.tv>]

–«*The best sketch for the Order of Heroes of the Heavenly Hundred has been chosen*» [<http://euromaidanpress.com>];

–«*І близько сьомої ранку побачили, що «Беркут» почав перегруповуватися*» [<http://vikna.if.ua>]

–«*Then at about seven in the morning we saw that the Berkut [riot police, now disbanded] had started to regroup*» [<http://maidantranslations.com>];

–«*Коли я прибула у Київ, 1-го лютого, антиурядові демонстранти були забарикадовані на Майдані Незалежності та жили в умовах облоги*» [<http://life.pravda.com.ua>]

–«*When the photographer Anastasia Taylor-Lind arrived in Kiev on 1 February 2014, protesters had been assembling in Maidan Nezalezhnosti (Independence Square)...*» [<http://www.theguardian.com>];

–«*Портрети з Чорного квадрату...*» [<http://life.pravda.com.ua>]

–«*Portraits from the Black Square review*» [<http://www.theguardian.com>];

–«*Автомайдан* є ще однією формою протесту» [<http://mymedia.org.ua>]

–«*One unique form of protest is the «Automaidan»*» [<http://www.businessinsider.com>];

–«*В українців власна істина – вони ведуть війну проти імперіалістичної Росії, проти рашистів*» [<http://www.pravda.com.ua>]

–«*Ukrainians have their own truth – they are fighting a war against imperialist Russia, against «Rascists» (a play on words – Russia plus fascists)*» [<http://www.counterpunch.org>].

Отже, при перекладі неологізмів, пов'язаних з подіями на Майдані, найчастіше вживаються такі способи: 1) уведення відповідника-запозичення (*Berkut, Maidan Nezalezhnosti, Maidan Square, Automaidan, Rascists*); 2) калькування (*the Heavenly Hundred, the Heavenly Battalion, the Black Square*); 3) описовий переклад (при поясненні понять: *Автомайдан, рашисти, майдан Незалежності*). При цьому, при перекладі слова «Майдан» у значенні місця подій, використовується відповідник-аналог – *Independence Square*.

Проаналізуємо способи перекладу неологізмів, що виникли під впливом політичних зрушень.

– «А мама йому каже: «Тебе побив Правий сектор» [http://life.pravda.com.ua]

– «And the mother tells him, «It was the Right Sector that beat you» [http://euromaidanpress.com];

– «Та путіністи все більше спантеличені дивним зникненням «справжніх українців» («прекрасного слов'янського народу», за заявою Дугіна) і зловісною появою «неправильних» – бандерівців» [http://zbruc.eu/node/31397]

– «And the Putinists are increasingly puzzled with a strange disappearance of «true Ukrainians» («wonderful Slavonic people», in Dugin's imagination) and a sinister emergence of the «wrong» (Banderite) ones» [http://www.businessinsider.com];

– «Протягом декількох місяців вони промивають мізки своїм громадянам і довірливим іноземцям своєю лайкою супроти київської фашистської хунти, які нібито переслідують етнічних росіян і забороняє російську мову» [http://zbruc.eu/node/31397]

– «For months, they brainwashed their own citizens and gullible foreigners with hysterical invectives against the «fascist junta» in Kiev which allegedly persecutes ethnic Russians and forbids Russian language» [http://www.businessinsider.com];

– «Тітушки!» – виплюнули з натовпу...» [http://www.lvivpost.net]

– «Titushki!» spat members of the crowd...» [http://www.telegraph.co.uk];

– «Мільярдер і шоколадний магнат України наполіг на своїй перемозі у виборах» [http://ua.korrespondent.net]

– «Ukraine's chocolate billionaire claims victory in election» [http://www.telegraph.co.uk];

– «Варто зазначити, що на додаток до 5 каналу та шоколадної фабрики Roshen Петро Порошенко (чи як його жартиливо називають, шоколадний засець), володіє київським суднобудівним заводом «Ленінська кузня», автобусними та автомобільними заводами» [http://www.pravda.com.ua]

– «It must be noted that in addition to 5 Kanal and the chocolate group Roshen, Poroshenko or Shokoladny Zaika (Chocolate Bunny), as wags call him, owns the Kiev-based shipyard Leninskaya Kuznitsa, bus and automobile factories» [https://uairagency.wordpress.com];

– «Щодо «Правого сектора», то там реальна параноя, вимагали, щоб здавав їм «правосеков», учасників Євромайдану, інших учасників виборчого процесу» [https://ukr.media]

– «They really are paranoid about Right Sector, they demanded that I turn in Pravoseks [members of the far-right group Pravy Sektor], Euromaidan protestors, and other election organizers» [http://maidantranslations.com/].

Аналіз перекладу неологізмів другої групи продемонстрував, що найчастіше використовуються такі способи перекладу: 1) транслітерація (*Banderovtsi, Shokoladny Zaika, titushki, Putinist*); 2) калькування (*the Right Sector, fascist junta*); 3) описовий переклад.

Крім того, певні слова, які до сьогодні вважалися історизмами, набули трансформованого значення і ввійшли до ряду неологізмів, як наприклад, «бандерівці» (*Banderite*), при чому їхній переклад не створив жодних труднощів.

Проаналізуємо способи перекладу неологізмів, пов'язаних з АТО.

– «У неї довгий язик, все у сварки із сепарами вступала» [<http://life.pravda.com.ua/>]

– «*She has a big mouth; she'd always start arguments with separs [separatists]*» [<http://euromaidanpress.com/>];

– «Коли «град» летить, страх такий, що всі внутрішні органи стискаються» [<http://life.pravda.com.ua/>]

– «*When Grad [missiles] are flying, it's so scary that all your internal organs freeze*» [<http://euromaidanpress.com/>];

– «Масово роздаються листівки ЛНР про те, що начебто бойовики перемагають і скоро дійдуть до Києва» [<http://life.pravda.com.ua/>]

– «*Widely distributed LPR [Luhansk People's Republic] fliers claim that the insurgents are winning and will soon go all the way to Kyiv*» [<http://euromaidanpress.com/>];

– «Вже з квітня криваве сепаратистське повстання на сході України забрало життя понад 4000 осіб і позбавило Україну своїх найбільш продуктивних промислових активів» [<http://president14.com.ua/>]

– «*The bloody secessionist uprising in eastern Ukraine has killed more than 4.000 people since April, and deprived Ukraine of some of its most productive industrial assets*» [<http://www.telegraph.co.uk/>];

– «Інший вислів, який використовують журналісти як у Росії, так і в Україні, це – «маленькі зелені чоловічки», в якому обігрується як колір їхніх мундирів, так і їхнє невідтвержене походження» [<http://www.bbc.co.uk/ukrainian/politics/>];

– «*Another phrase used by reporters in Russia and Ukraine alike is «little green men», which refers both to the colour of their uniforms and their unconfirmed origin*» [<http://www.bbc.com/>];

– «...ненависть до «ватників і колорадів...» [<http://colonelcassad.livejournal.com/1730382.html>]

– «...hatred towards «vatniks and kolorads»...» [<http://colonelcassad.livejournal.com/1730382.html>];

– «Один з активістів стверджує, що Крим відійшов би так само, як і спустошений Донбас, якби не «ввічливі люди» Росії – так називають солдатів без відзнак, які захопили контроль над півостровом в лютому минулого року» [<http://ua.krymr.com/>]

– «*One activist claims Crimea would have gone the same way as war-torn Donbass had it not been for Russia's «polite people» – a slang term for the soldiers without insignia who seized control of the peninsula last February»* [<http://www.theguardian.com/>];

– «*Кривавий пастор» Турчинов, секретар Ради національної безпеки і оборони України, прибув до Донецька для того, щоб узяти під особистий контроль українських вояків «кіборгів», які героїчно захищають донецький аеропорт, що вже став схожий на руїни і знаходиться в руках повстанців»* [<http://tsn.ua/politika/>]

– «*A «bloody pastor», Turcynov, the secretary of the Council of National Security and Defense of Ukraine, came to Donetsk to take personal command of Ukrainian warrior «cyborgs» heroically defending a Donetsk airport reduced by Ukraine to rubble and in the hands of insurgency»* [<http://www.counterpunch.org/>].

При перекладі неологізмів даної групи спостерігається тенденція до перекладу способами: 1) транслітерації у поєднанні з поясненням (*Bolotov and Girkin [separatist leaders], Grad [missiles]; vatniks and kolorads*); 2) калькування (*separs, LPR, Luganda, secessionist, little green men, polite people, cyborgs*); 3) описовий переклад (*Luhanda, Donbabwe*).

Висновки. Отже, проаналізовані статті дозволили розмежувати новоутворення, що з'явилися у зв'язку з подіями Євромайдану та вже встигли увійти до щоденного вжитку українців, класифікувати їх у тематичні групи, а саме: 1) неологізми, що утворилися у зв'язку з подіями на Майдані; 2) неологізми політичного характеру; 3) неологізми, пов'язані з АТО. Розглянута лексика має свою специфіку подачі в іноземних виданнях і потребує суттєвих зусиль та вмінь перекладача з метою збереження змісту повідомлення джерела та уникнення непорозумінь, які можуть виникнути в англomовного читача.

Аналіз англomовної преси дозволив виокремити найбільш уживані способи перекладу сучасних українських неологізмів, а саме: транслітерація та транскрипція (відповідниками-запозиченнями); калькування; відповідники-аналоги; лексичні заміни та описовий переклад (можливе безпосереднє пояснення транслітерованого, транскрибованого чи ж калькованого поняття в дужках або через кому). Варто зазначити, що переклад проаналізованих текстів вимагає від перекладача прогнозування можливої реакції одержувача повідомлення, врахування особливостей національної психології, розбіжностей у традиціях, а також значного обсягу лінгвістичних та екстралінгвістичних знань. Перспективу подальших розвідок убачаємо у створенні україно-англійського словника сучасних неологізмів.

ЛІТЕРАТУРА

Жайворонок, 1999 – Жайворонок В.В. Лексична підсистема мови і значення мовних одиниць / В. В. Жайворонок // Мовознавство. – 1999. – №6. – С. 32-46.

Поліщук, 2014 – Поліщук Н. Термінологічна лексика Майдану (на матеріалах газет «Дзеркало тижня», «Українська правда», «Газета по-українськи», «Високий Замок») / Наталія Поліщук // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». – Серія «Проблеми української термінології». – 2014. – № 791. – С. 138-143.

Русанівський, 2000 – Українська мова : Енциклопедія / [упоряд. В. М. Русанівський, О. О. Тараненко]. – К. : Просвіта, 2000. – 824 с.

Ялковська, 2011 – Ялковська О. Є. Сучасні англійські неологізми та способи їхнього перекладу українською мовою [Електронний ресурс] / Ольга Ялковська // Репозитарій Національного Авіаційного Університету. – 02.04.2011. – Режим доступу до журн. : <http://er.nau.edu.ua>

<http://espreso.tv>

<http://euromaidanpress.com>

<http://vikna.if.ua/>

<http://maidantranslations.com/>

<http://life.pravda.com.ua/>

<http://www.theguardian.com/>

<http://mymedia.org.ua/>

<http://www.pravda.com.ua/>

<http://www.counterpunch.org/>

<http://zbruc.eu/node/31397>

<http://www.lvivpost.net/>

<http://www.telegraph.co.uk/>

<http://ua.korrespondent.net/>

<https://uairagency.wordpress.com/>

<https://ukr.media/>

<http://gazeta.ua/articles/politics>

<http://president14.com.ua/>

<http://www.bbc.co.uk/ukrainian/politics/>

<http://www.bbc.com>

<http://colonelcassad.livejournal.com/1730382.html>

<http://ua.krymr.com/>

<http://tsn.ua/politika/>

REFERENCES

Zhaivoronok, 1999 – Zhaivoronok V.V. Leksychna pidsystema movy i znachennia movnykh odynyts / V. V. Zhaivoronok // Movoznavstvo. – 1999. – №6. – S. 32-46.

Polishchuk, 2014 – Polishchuk N. Terminolohichna leksyka Maidanu (na materialakh hazet «Dzerkalo tyzhnia», «Ukrainska pravda», «Hazeta po-ukrainsky», «Vysoky Zamok») / Nataliia Polishchuk // Visnyk Nats. un-tu «Lvivska politekhnika». Seriia «Problemy ukrainskoi terminolohii». – 2014. – № 791. – S. 138-143.

Rusanivskyyi, 2000 – Ukrainska mova : Entsyklopediia / [uporiad. V. M. Rusanivskyyi, O. O. Taranenko] – K. : Prosvita, 2000. – 824 s.

Yalkovska, 2011 – Yalkovska O. Ya. Suchasni anhliiski neolohizmy ta sposoby yikhnoho perekladu ukrainskoiu movoiu [Elektronnyi resurs] / Olha Yalkovska // Repozytarii Natsionalnoho Aviatsiinoho Universytetu. – 02.04.2011. – Rezhym dostupu : <http://er.nau.edu.ua>.

Надійшла до друку 11.02.2015 року